

August Strindberg

TOT SOL

Traducció de Carolina Moreno Tena

L'Accent

TOT SOL

August Strindberg

TOT SOL

Traducció de Carolina Moreno Tena

L'AVENÇ
Barcelona
2020

Títol original *Ensam* (1903)

Primera edició a L'Accent: novembre de 2020.

Tot sol va ser publicat per L'Avenç el 2015, dins la sèrie Literatures. Aquest text fou emprat en la composició dramàtica i escènica d'*Ensam/Solo*, del qual se'n van fer tres muntatges dirigits per Teresa Vilardell, els anys 2008 (TNC), 2014 (Teatre Sagarra) i 2015 (Teatre Akadèmia). Agraïm a la companyia La Tri-lateral la cessió de la traducció de Carolina Moreno Tena per a l'edició.

© de la traducció i de l'epíleg, Carolina Moreno Tena

© d'aquesta edició, L'Avenç, S.L., 2020

Passeig de Sant Joan, 26, 2n 1a

08010 Barcelona

Telèfon: 93 245 79 21 Fax: 93 265 44 16

www.lavenc.cat

www.ellsllibresdelavenc.cat

www.llegirencatala.cat

Es reserven tots els drets.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, amb excepció prevista per la llei.

Adreça a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics)

si necessita reproduir algun fragment d'aquesta obra

(www.conlicencia.com; 93 272 04 47).

L'Avenç forma part de l'Associació d'Editorials Independents Llegir en Català.

Disseny i composició: L'Avenç

THEMA: FBC

ISBN: 978-84-122307-5-8

Ref. AVEN124

Dipòsit legal: B 19316-2020

Imprès a Comgrafic SA

I

Després de passar deu anys al camp, torno a ser a la ciutat on vaig néixer, assegut a taula per sopar, envoltat de vells amics. Tots rondem els cinquanta i els més joves de la concurrència ja han passat la quarantena o la freguen. Ens sorprèn que no ens hàgim envellit des de l'última trobada. És cert que el gris comença a fer-se visible a les barbes i a les temples, però també n'hi ha alguns que s'han rejuenit des de l'última vegada, i reconeixen que quan van fer els quaranta es va produir un canvi notable en les seves vides. Se sentien vells i es pensaven que la vida ja s'acostava al final; van descobrir que tenien malalties que no existien; les sobremànigues els tibaven i els costava posar-se l'abric. Tot els semblava vell i gastat; tot es repetia, tot retornava com una eterna monotonia; la joventut s'obria pas amenaçadora i feia cas omís de les gestes dels de més edat; el més enervant era que els joves feien els mateixos desco-

briments que ja havíem fet nosaltres i, el que és pitjor, presentaven les seves velles novetats com si mai ningú no les hagués intuïdes abans.

Tanmateix, mentre parlàvem dels vells records de la nostra infantesa retrocedíem en el temps, revivíem literalment tot el que ja havia passat, desplaçant-nos vint anys enrere, i és així que algú va començar a preguntar-se si el temps existia.

—Això ja ho va aclarir Kant—ens va il·lustrar el filòsof—: El temps és únicament la nostra manera de concebre l'existència.

—Ho veus? Jo també ho penso, perquè quan recordo petits fets que van passar ara fa quaranta-cinc anys, em són tan vius com si haguessin passat ahir, i la meva infantesa em resulta tan propera com el que vaig viure ara fa un any.

I així ens vam preguntar si tots havíem tingut aquesta sensació en totes les èpoques. Un de nosaltres que ja passava dels setanta, l'únic de la colla que vèiem com un iaio, va voler remarcar que ell no se sentia vell encara (s'acabava de casar i tenia un infant al bressol de casa!). Arran d'aquesta revelació tan valuosa, vam tenir la impressió que tornàvem a ser uns nois i la conversa va agafar un to realment molt jovenívol.

En aquest primer retrobament ja vaig notar que els amics no havien canviat, la qual cosa em va sorprendre bastant. No obstant això, vaig observar que no somreien amb la mateixa facilitat que abans i que mantenien una certa prudència en parlar. Ja havien

descobert la força i el valor de la paraula pronunciada. Certament, la vida no els havia estovat el judici, però la saviesa dels anys els havia ensenyat que, al final, les paraules te les acabes empassant; i no només això, sinó que s'havien adonat que la gent no parlava amb tots els tons i sons sinó que també calia utilitzar els semitons quan volien expressar el parer sobre algú. Ara, en canvi, tots deixaven anar la llengua, garlaven sense embuts, les opinions no es respectaven, recorrien a fórmules antigues i gastades i la cosa es desbocava... però era divertit.

Es va fer una pausa; més pauses; i, en acabat, es va fer un silenci incòmode. Els que havien xerrat més van experimentar un abatiment com si parlar tant els hagués espremut el cervell. Tenien la sensació que, al llarg dels deu anys anteriors, entre uns i altres, calladament, s'havien anat estrenyent nous lligams, s'havien erigit interessos nous i desconeguts entre ells, i els que havien parlat obertament havien topat amb un escull submarí, o s'havien fet un garbuix, o havien posat els peus en una artiga. Ara bé, si haguessin vist les mirades armades a l'ofensiva i la defensiva, la tibantor a les commissures d'uns llavis que amagaven una paraula reprimida, segur que ho haurien notat.

Quan vam aixecar-nos de taula era com si les embastes acabades de cosir s'haguessin esquinçat. L'atmosfera s'havia trencat i tots i cadascun de nosaltres es va posar a la defensiva, es va cordar fins dalt; però com que s'havia de continuar parlant, vam començar a dir

frases de cortesia. La situació es va fer més que evident en la sensació que els ulls no acompanyaven els mots i en els somriures que no encaixaven amb les mirades.

En va resultar una vetllada insuportablement llarga. Els intents aïllats de reviure vells records, ja fos en grup o de dos en dos, van fracassar. Per pura ignorància fèiem preguntes sobre coses que no hauríem d'haver preguntat. Per exemple:

—Com està el teu germà? (una pregunta que llances sense cap intenció d'esbrinar res que sigui del teu interès, però l'abatiment s'apodera del grup)

—Bé, gràcies... està si fa no fa igual; no se li nota cap millora.

—Cap millora? Què ha estat malalt potser?

—Sí... Que no ho saps?

Algú s'hi posa pel mig i salva el pobre germà d'haver de fer la confessió dolorosa que en Herman tenia una malaltia mental.

O bé: —Ei, fa temps que no veiem la teva dona!

(La dona s'estava separant d'ell)

O bé: —El teu fill ja deu ser gran; ja és batxiller o què?

(Era la bala perduda de la família.)

Ras i curt, havíem perdut la continuïtat en la relació i aquesta s'havia trencat. Però també havíem tastat la seriositat i l'amargor de la vida, i almenys ja no érem uns nens.

Quan finalment ens vam acomiadar a la porta, vam sentir la necessitat de separar-nos sense dilació

i no com abans que allargàvem la conversa en un cafè. Els records de joventut no havien tingut l'efecte refrescant que esperàvem. El passat no resultava ser més que la palla en la qual creixia el present, i la palla ja havia fermentat i començava a podrir-se.

Ens vam adonar que cap de nosaltres parlava del futur, només del passat, per la senzilla raó que ja ens hi trobàvem en aquell futur somiat i no en podíem escriure cap altre.

Catorze dies més tard, estava sopant a la mateixa taula gairebé amb els mateixos amics, i en el mateix lloc. Aquest cop havíem tingut temps, cadascú per la seva banda, d'estudiar-nos les respostes a totes les al·lusions que la darrera vegada havien quedat sense contestar. Tothom venia armat i l'ambient es tallava com la llet agra. Els que estaven cansats, mandrosos o preferien un bon àpat van amagar les urpes, van afluixar i van cedir al silenci; però els més combatius van continuar carregant. Havien reajustat a la seva conveniència el nostre programa secret, el qual d'altra banda mai no havia estat clarament definit i, a més a més, ara s'acusaven mútuament de deserció.

—No! Jo no he estat mai ateu! —exclamava un.

—Ah, no?

I s'arborava una discussió que haurien d'haver mantingut vint anys enrere. Ara intentaven conscienciar-se del que durant la feliç etapa del creixement havia anat aflorant inconscientment. Amb la memòria

no s'hi podia comptar: havíem oblidat tot el que havíem dit i fet; ens citàvem malament tant a nosaltres mateixos com als altres, i ja tenim el galliner esvalotat. En el primer silenci algú va tornar a treure el tema i la conversa va avançar amb passes de roda de molí. I un altre cop silenci, i vinga tornem-hi que no ha estat res!

Aquesta vegada ens vam separar amb la sensació que el passat era mort, que tots érem majors d'edat i teníem tot el dret a abandonar el viver i créixer lliurement, trasplantats a l'aire lliure, sense jardiner, tisores de podar o etiquetes.

A grans trets és així com vaig quedar-me sol, és a dir, com deu haver anat sempre, de fet. Però això no era ben bé el final, ja que alguns dels que no es volien quedar a mig créixer, sinó que volien tirar endavant, fer descobriments o conquerir nous mons, havien fet un petit grup i havien triat el cafè com a espai de tertúlia. S'havia intentat abans a casa, amb la família, però no vam trigar gens a adonar-nos que l'amic duia la muller cosida a l'abric com un folre i, és clar, això feia que sovint li tibessin les costures. En la seva presència, havíem de parlar «d'altres coses», però si te n'oblidaves i parlaves dels *teus* temes, es podien produir dues situacions: o bé la muller agafava la paraula i determinava les qüestions a tractar a toc dictatorial, i aleshores havies de callar per educació, o bé la dona s'aixecava i se n'anava corrent a l'habitació dels nens i no la tornàvem a veure fins a taula, on et senties com un pidolaire i un gorrer, i et tractaven com si inten-

tessis treure el seu marit fora de casa, allunyant-lo de les seves obligacions i conviccions.

La cosa no funcionava i, per si fos poc, sovint els amics es distanciaven a causa de l'antipatia mútua entre les esposes, que sempre es feien la punyeta.

Per tant, vam optar pels cafès. Però curiosament ja no ens hi trobàvem tan a gust com abans. Volíem convèncer-nos que era el lloc més neutral, on ningú no era ni l'amfitrió ni el convidat; però als casats els neguitejava pensar que a casa hi havia una dona sola, una dona que si realment hagués estat sola en la vida, s'hauria buscat companyia, però que ara estava condemnada a la soledat de la llar. A més a més, els clients dels cafès eren majoritàriament solters, és a dir, una mena d'enemics, els quals gràcies a la seva condició de sensesostre tenien uns certs drets adquirits. Es comportaven com si fossin a casa, feien gat-zara, reien a cor què vols, consideraven els casats uns infiltrats, en un mot: molestaven.

En la meua qualitat de vidu, em semblava que tenia dret a estar-me al cafè, però devia estar equivocat, i quan temptava un casat per anar-hi, de seguida notava l'odi de la seva dona, de manera que deixaven de convidar-me a casa seva. I ves a saber, potser tenien raó perquè, en el fons, el matrimoni és cosa de dos.

Si es donava el cas que els marits al final apareixien, estaven tan desbordats pels afers domèstics que primer havia d'escoltar els maldecaps amb les

minyones i els fills, les notes i els exàmens, fins que em veia embolicat en un garbuix familiar tan detallat que em semblava que no n'havia tret res d'haver-me deslliurat del meu ídem.

Si, finalment, ens acostàvem al tema i a les grans qüestions, sovint passava que parlàvem un darrere l'altre; mentre l'un parlava l'altre escoltava amb els ulls baixos, esperant el seu torn per poder parlar una estona sobre les seves coses, tot i que no era mai una resposta al discurs anterior sinó que sovint es desviava i parlava sobre un altre tema. O bé, tothom parlava alhora i s'organitzava un guirigall endimoniat on ningú no s'entenia. Una Torre de Babel que conclouïa amb baralles i la impossibilitat de comprendre's mútuament.

—No entens res del que t'estic dient! —era el crit d'auxili habitual.

I era veritat! Perquè al llarg dels anys, tots i cadascun de nosaltres havíem introduït nous significats a les paraules, havíem donat nous valors a velles idees, reticents, però, a desvelar el seu sentit més íntim atès que aquest constituïa el propi secret professional o era la intuïció d'una idea futura que guardàvem gelosament.

Quan, de nit, tornava a casa després d'aquestes trobades al cafè, sentia la buidor d'aquest esbravament, en el qual l'únic que volíem era sentir la nostra pròpia veu i encolomar les nostres opinions als altres. El meu cervell havia quedat com estripat o com re-

mogut i sembrat de males herbes que calia rasclar abans que no tornessin a créixer. I quan tornava a ser a casa, a la meua solitud i el meu silenci, em retrobava a mi mateix, m'embolcallava amb la meua atmosfera espiritual, en la qual em trobava tan bé com dins d'un vestit fet a mida, i al cap d'una hora de meditacions em sumia en el son devastador, alliberat de tot desig, passió o voluntat.

De mica en mica, vaig cancel·lar les meves visites als cafès; practicava el quedar-me sol; queia en la temptació de tornar-hi, però em feia enrere, cada vegada més immune, fins que finalment vaig trobar el gran plaer d'escoltar el silenci i les noves veus que s'hi poden sentir.

9

«Després de passar deu anys al camp, torno a ser a la ciutat on vaig néixer, assegut a taula per sopar, envoltat de vells amics. Tots rondem els cinquanta i els més joves de la concurrència ja han passat la quarantena o la freguen. Ens sorprèn que no ens hàgim envellit des de l'última trobada. És cert que el gris comença a fer-se visible a les barbes i a les temples, però també n'hi ha alguns que s'han rejuenit des de l'última vegada, i reconeixen que quan van fer els quaranta es va produir un canvi notable en les seves vides».

.....

AUGUST STRINDBERG (Estocolm, 1849- 1912) va ser un dramaturg, novel·lista, poeta, assagista i també pintor suec, un escriptor prolífic i un dels grans renovadors del teatre modern. La seva obra, que sovint beu de la seva experiència personal, abasta quatre dècades, durant les quals va escriure més de 60 obres de teatre i més de 30 obres de ficció, autobiografia, història, anàlisi cultural i política. Mundialment conegut pel drama *La senyoreta Júlia* (1888), és autor de novel·les com *El saló vermell* (1879), considerada la primera novel·la moderna sueca, *La gent de Hemsö* (1887) —publicada per L'Avenç (2018)— i la novel·la autobiogràfica *Inferno* (1897).

